

Landbouw in Oostende (1)

Gilbert Manhaeve

Inleiding

Wie Oostende zegt, denkt in eerste instantie aan de badplaats met het bijhorend toerisme, de handel en het verkeer. Tevens wordt ook de haven en de industrie vernoemd. Maar weinigen denken eraan dat er in Oostende ook aan landbouwuitbating gedaan wordt. Vooral sedert de fusie in 1971 met de gemeenten Stene en Zandvoorde, kreeg de landbouw haar betekenis. Daardoor kreeg Oostende een totale oppervlakte van 3.095 ha, waarvan 1.194 ha of 37% van het grondgebied in 1973 uitgebaat werd door 93 landbouwbedrijven ⁽¹⁾ nagenoeg allen gelegen in de fusiegemeenten.

Bij de landbouwtekening van 1995 zijn er nog 50 landbouwbedrijven die een oppervlakte van 1.001 ha cultuurgrond bewerken.

Alhoewel poldergrond, en in het bijzonder de 'Historische Polders van Oostende', tot de vruchtbaarste landbouwgrond van België behoort, zien we een stelselmatige achteruitgang door de speculatieve aankoop van landbouwgrond door bouwmaatschappijen, door uitbreiding van industriezones, door expansie van de luchthaven en door toename van recreatiegebieden.

1. Ontwikkeling van de landbouw

1.1. Toestand in de 19de eeuw

Vanaf de negentiende eeuw kunnen we de evolutie van de landbouw te Oostende volgen, dank zij het bestaan van een viertal landbouwtekeningen uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor de Statistiek in de jaren 1846, 1866, 1880 en 1895.⁽³⁾

Jaar	totale grond (ha)	landbouwgrond (ha)	percentage
1846	--	112,85	--
1866	244	0	0
1880	372,52	33,5	9
1895	376,76	16,53	4,4

In 1846 werd geen vermelding gemaakt van de totale oppervlakte van de stad. De 112,85 ha landbouwgrond was verspreid over 20 hoeven, waarvan 11 bedrijven een grootte hadden van 1 tot 5 ha, en één bedrijf een oppervlakte van 30 tot 35 ha.

In 1866 werd zelfs geen landbouwgrond meer aangetroffen, wat er op wijst dat de stad zich tot aan de stadsgrenzen had uitgebreid en alle beschikbare landbouwgrond had ingepalmd. Vanaf 1866 werden enkele grenscorrecties ten voordele van de stad uitgevoerd waarbij opnieuw landbouwgrond binnen de Oostendse grenzen viel.

In 1880 bereikte men het hoogste percentage (9%) landbouwgrond, maar door urbanisatieplannen bleef de stad verder uitbreiden zodat in 1895 het percentage terugviel tot 4,4% of 16,53 ha, uitgebaat door 10 boerderijen. De grondverdeling was 7,83 ha weiland en 8,7 ha akkerland met als voornaamste gewassen aardappelen (23%) en gerst (18,2%).

Dat de Oostendse landbouw (1895) kleinschalig was, kan afgeleid worden uit:

- de oppervlakte van de landbouwbedrijven: vijf beneden 1 ha en vijf tussen 1 en 5 ha.
- het gebruik van landbouwmateriaal: 2 ploegen, 1 graanzuiveraar en 1 karnemolen.

Uit de resultaten van deze 19-eeuwse landbouwtekeningen kan men bezwaarlijk besluiten dat Oostende een landbouwgebied was.

1.2 Evolutie vanaf de 20ste eeuw

1.2.1 voor de fusie van 1971

De vermindering aan landbouwgronden is tussen 1929 en 1950 vooral gevoelig geweest in de gemeenten Stene en Zandvoorde, zoals blijkt uit de verhouding van de oppervlakte landbouwgrond t.o.v. de totale kadastrale oppervlakte:⁽⁴⁾

ha	Oostende	Stene	Zandvoorde
kadastraal opp.	1247	904	943
beteelde opp. 1929	220	823	777
1950	180 (-40 ha)	581 (-242 ha)	617 (-160 ha)

Tussen 1929 en 1950 verloor Stene 242 ha landbouwgrond, hetzij bijna 1/3 van de teeltoppervlakte in 1929. De verschuiving van landbouwgrond naar bewoning-, industrie- of recreatiezones is hiervan de oorzaak.⁽⁵⁾

Voor het hele arrondissement Oostende is er een voortdurende daling van het aantal landbouwwitbatingen met meer dan 1 ha grond:⁽⁶⁾

1929: 2.440

1950: 2.190

1959: 1.949

Het kenmerk van de Oostendse landbouw is een specialisatie op twee terreinen:

- de graancultuur met nadruk op het telen van tarwe en gerst
- de veeteelt door een relatief hoog percentage weide- en grasland

Dit blijkt uit de teeltverhoudingen tussen	1929	en	1959:
- graangewassen	33,8%		37,7%
- weide- en grasland	40,0%		45,0%
totaal % van de landbouwbedrijvigheid	73,8%		82,7%

De andere nijverheidsteelten zijn relatief zwak vertegenwoordigd: bieten, aardappelen, groenvoedergewassen.

In de sector veeteelt is een sterke vooruitgang van de rundveestapel door toename van jong en mestvee, en een geringe afname het melkvee. Deze evolutie is een gevolg van een productiviteitsopvoering in de intensieve weide-exploitatie.

Evolutie van het aantal stuks rundvee per 100 ha weide- en grasland:

1929: 217 stuks

1950: 301 stuks

1960: 390 stuks

1.2.2 na de fusie van 1971

Door de fusie op 1 januari 1971 werden de gemeenten Stene en Zandvoorde bij Oostende gevoegd, waardoor de oppervlakte landbouwgrond een sterke uitbreiding nam.

Volgens de landbouwtellingen uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor de Statistiek komen we tot volgende vergelijkende tabel:

	1975	1985	1995
aantal bedrijven	94	71	50
totale opp. cultuurgrond (ha)	1233,59	1130,70	1030,82
waarvan in eigendom		388,00	322,13
in pacht		742,70	708,69
opp. weide- en grasland (ha)		486,91	466,67
teelten (ha):			
- granen: - tarwe	106,77	190,60	317,80
- gerst	60,98	131,29	17,25
- haver		45,17	3,98
totaal granen		377,36	371,23
- andere gewassen:			
- suiker- en voederbieten		84,22	52,02
- deegrijpe maïs		63,98	42,80
- vlas		49,03	27,43
- aardappelen		19,81	6,52
veestapel (aantal dieren)			
- runderen	2101	2126	2050
waarvan melkkoeien		585	604
- paarden: landbouwpaarden	62	50	5
zadelpaarden	21	12	44
- varkens: fok- en mestvarkens	5554	5626	4242
- pluimvee: leghennen		3595	120
- schapen	153	177	233

Vanaf 1989 werd aan kampernoelieteel gedaan, met een tot op heden ongewijzigde oppervlakte van 1320m², uitgebaat door b.v.b.a. De Schrijver.

Uit deze vergelijkende tabel kunnen we over een periode van 20 jaar volgende analyse maken van de evolutie in de Oostendse landbouw:

- 1) het aantal landbouwbedrijven is bijna gehalveerd.
In 1996 tellen we nog 48 bedrijven.
- 2) de totale oppervlakte cultuurgrond: een afname met 20% t.o.v. 1975.
In 1966 bedraagt de opp. 985 ha 39 a.
- 3° uit de twee voorgaande zien we een gemiddelde schaalvergroting per bedrijf:
in 1975: 13 ha 12 a, in 1996: 20 ha 53a.
- 4) de oppervlakte weide- en grasland blijft nagenoeg ongewijzigd en vertegenwoordigt 45% van de totale opp. cultuurgrond, die steeds afneemt.
- 5) bij de teelt van granen is weinig verandering, maar er treedt wel een verdrievoudiging op van het tarweareaal ten nadele van gerst en haver.
- 6) de overige gewassen vertonen een daling, waarbij de vlasoppervlakte bijna gehalveerd is en de aardappelteelt terugvalt op 1/3.
- 7) bij de veestapel stellen we vast:
  - een geringe daling van het aantal runderen

- de landbouwpaarden zijn praktisch verdwenen door een sterke mechanisatie, terwijl de zadelpaarden sterk vermeerderen door toename van de ruitersport
- de varkenskweek is met 24% gedaald met als mogelijke oorzaak de strengere uitbatingvoorwaarden.
- het aantal leghennen is sterk afhankelijk van de onstabiele eierprijzen waardoor in 1995 een dieptepunt werd bereikt
- de kweek van schapen gaat in stijgende lijn door toename van de vleesconsumptie

Wat de bedrijfsgrootte betreft zijn er gegevens van de toestand op 15 mei 1996 waarbij men de totale oppervlakte (985 ha 39a) cultuurgrond als volgt kan opsplitsen:

- minder dan 10 ha:	21 bedrijven
- 10 - 19 ha:	9
- 20 - 29 ha:	5
- 30 - 39 ha:	3
- 40 - 49 ha:	4
- meer dan 50 ha:	5

Van deze 47 bedrijven heeft het grootste een oppervlakte van 91 ha 28 a.
De champignonkwekerij, als 48ste bedrijf, is hierin niet opgenomen.

(wordt vervolgd)

(1) *Landbouw te Oostende in de 19e eeuw* - P. Vandewalle - *Ostendiana* 4 - 1982

(3) Zie voetnoot (1)

(4) *Het arrondissement Oostende: een regionaal-ekonomische studie* - W.E.S. 1962, pag 413

(5) *Het arrondissement Oostende: een regionaal ekonomische studie* - W.E.S. 1962, pag. 154

(6) *Het arrondissement Oostende: een regionaal ekonomische studie* - W.E.S. 1962, pag. 152

